

Ministerie van Defensie

Dit stuk mag niet worden vermenigvuldigd dan met toestemming van Hfd Afd Inl/Veil.

CHEF VAN DE GENERALE STAF / BEVELHEBBER DER LANDSTRIJDKRACHTEN

Afdeling/SecK: Inl/Veil

Ex. Nr: [REDACTED]

Postadres: Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070-245370 / 070-735735

GEHEIM

Men wordt verzocht bij beantwoording, datum en nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

uw kenmerk

uw brief van

ons nummer

's-Gravenhage,

046/F/Geh.

17 MEI 1977

bijlagen:

Aan

verzendinglijst

onderwerp: Maandoverzicht maart/april 1977

kopie

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over de maanden maart en april 1977 aan, samengesteld door de Sectie Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van mijn Staf.

Typ : MVDW
Coll: 7

DE CHEF VAN DE LANDNACHTSTAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A
DE LUITENANT-KOLONEL

[Handwritten signature]
C. KLOOS

GEHEIM

Zaak-nr.	
Code-nr.	A - 1 2

046/F/gh.

GEHEIM

EXnr 35

~~046/F/gh.~~
~~046/F/gh.~~
046/F/gh.
gh

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGTSTAF
AFD INLN VEIL**

MAANDOVERZICHT

maart/april 1977

GEHEIM

MAANDOVERZICHTMAART / APRIL 1977

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVEblz.nr.:SAMENVATTING

1. Oost-Europa	1
2. Midden-Oosten/Afrika	1-2
3. Verre-Oosten	2

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

1. <u>Warschaupakt</u>	
a. Houding t.a.v. dissidenten	3
2. <u>Sovjet-Unie</u>	
a. Ustinov geeft functie van CC-secretaris op	4
b. Benoeming partijsecretaris Katushev tot Sovjet vertegenwoordiger bij de CEMA	4
c. Bezoek VS-Minister van Buitenlandse Zaken aan Moskou	5-7
d. Veranderingen in de dienstplichtwet	7-8
3. <u>DDR</u>	
a. Vriendschapsverdragen	8

Hoofdstuk B: Economie

1. <u>CEMA</u>	
a. Lidstaten betalen hogere prijzen voor energie	9-14
2. <u>Roemenië</u> : hulp van Sovjet Unie	15
BIJLAGE I	16
BIJLAGE II	17

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten

1. <u>Activiteiten</u>	
a. Algemeen	18
b. Warschaupakt	18-19
c. Sovjet-Unie	19
d. DDR	19-20
2. <u>Sterktecijfers</u>	
a. Aantallen Warschaupakt divisies	20

blz.nr.:3. Personalia

a. DDR	21
b. Hongarije	21
TVG nr 3/77	22
TVG nr 4/77	23
TVG nr 5/77	24
TVG nr 6/77	25

DEEL II: Midden-Oosten/Afrika

1. <u>Egypte</u>	
a. Handelsakkoord met de SU	26-27
2. <u>Libië</u>	
a. Verhouding met Cuba	27-28
3. <u>Syrië</u>	
a. Verhouding met SU	28-29
4. <u>PLO</u>	
a. Bijeenkomst Nationale Raad	29-30
5. <u>Jordanië</u>	
a. Overleg met PLO	30-31
6. <u>Libanon</u>	
a. Binnenlandse toestand	31-33
7. Positie van SU in het Midden-Oosten	33

Sovjet-Unie - Cuba - Afrika

1. Algemeen	34-35
2. <u>Zuidelijk Afrika</u>	
a. Sovjet activiteiten	35-36
b. Cubaanse activiteiten	36-38
3. <u>Zuidelijk Rode Zee-gebied/De "Hoorn van Afrika"</u>	
a. Sovjet activiteiten	38-40
b. Cubaanse activiteiten	40-41
4. Samenvatting en conclusie	41-42
<u>CUBAANSE PRESENTIE IN AFRIKA</u>	43

DEEL III: Verre Oosten

1. <u>China</u>	
a. Binnenlandse situatie	44-45
b. Buitenlandse politiek	45-46
2. <u>India</u>	46

SAMENVATTING1. Oost-Europa

In de verslagperiode werd door de Warschaupaktlanden nog geen overeenstemming bereikt inzake een gecoördineerd optreden tegen de dissidenten.

In de top van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie, zijn/wor-den enige wijzigingen aangebracht.

De Sovjet-Unie heeft de "comprehensive package" van Vance afgewezen als onderhandelingsbasis voor SALT-2. De SU wenst SALT-2 te baseren op het Akkoord van Vladivostok.

In de Sovjet-Unie is de dienstplichtwet zodanig gewijzigd, dat bepaalde categorieën langer in dienst kunnen blijven.

De DDR heeft een nieuw vriendschapsverdrag gesloten met Hongarije. Gestreefd wordt naar vernieuwing van de reeds bestaande verdragen met de overige Niet-Sovjet Warschaupaktlanden.

Door de herziening van de inter-blok handelsprijzen, zijn de NSWP-landen nog meer afhankelijk van de Sovjet-Unie geworden v.w.b. de importen van grondstoffen en energie. Overigens heeft de Sovjet-Unie aan Roemenië hulp toegezegd om de gevolgen van de aardbevingsramp te boven te komen.

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten zijn in de verslagperiode geen bijzondere activiteiten waargenomen; de troepenrotatie vindt thans plaats.

Voor de, door de Sovjet-Unie in het kader van de CBM's aangekondigde, oefening in het Militaire District Odessa, werden geen waarnemers uitgenodigd.

Het totaal aantal deelnemers aan de oefening bedroeg ca. 25.000 man.

De Warschaupakt landstrijdkrachten bestaan thans uit 227 parate divisies, waarvan 172 Sovjet divisies.

2. Midden-Oosten/Afrika

De Warschaupaktlanden, en met name de Sovjet-Unie, trachten hun invloed in het Midden-Oosten/Afrika te behouden en vergroten.

In het Midden-Oosten en Noord-Afrika worden de banden met de diverse landen weer rechtstreeks aangehaald; in de overige Afrikaanse landen geschiedt dit mede met behulp van Cuba.

3. Verre-Oosten

De betrekkingen tussen de Sovjet-Unie en China lijken verder te verslechteren; de Sovjet vertegenwoordiger bij de grensbesprekingen is zelfs weer naar Moskou teruggekeerd.

Als gevolg van de verkiezingsuitslag in India, zal ook daar de Sovjet invloed vermoedelijk minder worden.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiekstgeheim 1. Warschaupakta. Houding t.a.v. dissidenten

Van 10-12 februari jl. vond te Praag een conferentie plaats van veiligheidsdeskundigen van de cp'n der WP-landen.

Deze bijeenkomst werd gevolgd door een conferentie van secretarissen voor ideologie en buitenlandse politiek van de Centrale Comité's der cp'n van deze landen te Sofia op 2 en 3 maart.

Tijdens deze conferenties werd de mogelijkheid besproken van gezamenlijke maatregelen tegen dissidenten in de betrokken landen. De WP-landen hebben waarschijnlijk geen overeenstemming t.a.v. gecoördineerde acties kunnen bereiken en elk land neemt tot nu toe de maatregelen die het voor zijn eigen interne veiligheid noodzakelijk acht. (B-2) (G)

Commentaar: Volgens sommige berichten heeft Roemenië niet aan de Praagse conferentie deelgenomen.

Voorts schijnt de Sovjet-Unie niet sterker op gezamenlijke maatregelen te hebben aangedrongen aangezien de Sovjet leiding vreesde dat een dergelijke gecoördineerde politiek repercussies zou hebben voor haar buitenlandse politiek en voor haar betrekkingen met het Westen.

Bovendien is het zo dat het dissidenten probleem van land tot land verschilt. De Tsjechoslowaakse ondertekenaars van "Charta-77" beroepen zich bijvoorbeeld duidelijk op het Verdrag van Helsinki; terwijl aan de Poolse onrust voornamelijk economische problemen ten grondslag liggen.

stgeheim 2. Sovjet-Uniea. Ustinov geeft functie van CC-secretaris op

Hoewel nog niet officieel bekend gemaakt, is het zeer waarschijnlijk dat de Sovjet Minister van Defensie, Ustinov, afgezien heeft van zijn functie in het secretariaat van het Centraal Comité.

Sinds 1965 was Ustinov partij-secretaris, belast met het toezicht op de defensie-industrie en ruimtevaartactiviteiten.

Sinds zijn benoemingen tot Minister van Defensie en lid van het Politbureau werd reeds verwacht dat Ustinov zijn taak als partij-secretaris zou opgeven, gezien de grote hoeveelheid werkzaamheden die deze combinatie van functies met zich meebrengt.

Tot nieuwe partijsecretaris werd nl. benoemd Ryabov, die ervaring in de industriële sector heeft opgedaan in de Oblast Sverdlovsk.

(B-3) (G)

b. Benoeming van partijsecretaris Katushev tot Sovjet vertegenwoordiger bij de CEMA

Eind februari werd de benoeming van partijsecretaris Katushev tot vice-premier en Sovjet vertegenwoordiger bij de CEMA in Moskou bekend gemaakt. Als partij-secretaris is Katushev belast met de betrekkingen tussen de CPSU en de overige "regerende" op'n.

(B-3) (G)

Commentaar: De benoeming van Katushev tot CEMA-vertegenwoordiger is een indicatie voor het belang dat de Sovjet-Unie momenteel hecht aan een verdere integratie en samenwerking tussen de lidstaten. Katushev volgt in deze functie Lesechko op, welke laatste binnen de partij hierarchie een minder belangrijke plaats inneemt. Gezien de ervaringen uit het verleden waarbij belangrijke regeringsfuncties niet verenigd worden met de functie van partijsecretaris, mag verwacht worden dat Katushev deze laatste functie in de nabije toekomst zal neerleggen.

c. Het bezoek van de VS-Minister van Buitenlandse Zaken aan Moskou

Tijdens zijn bezoek aan Moskou heeft de VS Minister van Buitenlandse Zaken, Vance, de volgende voorstellen gedaan t.a.v. een SALT-2 overeenkomst:

- een vermindering van het aantal wederzijdse toegestane "kernwapendragers" (raketten en bommenwerpers) van 2.400 (Vladivostok)^x tot 1.800 à 2.000;
- een vermindering van het wederzijds toegestane aantal strategische raketten met meervoudige kernkoppen (MIRV's) van 1.320 (Vladivostok) tot 1.100 à 1.200;
- een beperking van het aantal intercontinentale MIRV-raketten tot 550 stuks;
- een beperking van het aantal "super-raketten" van de Sovjet-Unie (de SS-18) tot 150 i.p.v. 308;
- een wederzijdse beperking van ICBM proefnemingen tot 6 per jaar;
- een verbod op de bouw van nieuwe afvuursilo's voor ICBM's;
- een verbod op de verbetering van bestaande silo's zodat die zouden kunnen worden uitgerust voor sterkere raketten;
- een verbod op proefnemingen met nieuwe ICBM's;
- een verbod op proefnemingen met ICBM's die vanaf mobiele platforms kunnen worden gelanceerd (wegens vrijwel onmogelijke satelliet-waarneming zodat controle op naleving van een akkoord zeer moeilijk is);
- de uitsluiting bij een overeenkomst van de VS cruise-missile en de Backfire van de Sovjet-Unie die dan een "tactische" status krijgen.

Als alternatief voor bovenvermelde voorstellen heeft Vance de mogelijkheid geopperd om de limieten van Vladivostok voor SALT-2 aan te houden en geheel niet te spreken over de Backfire en de cruise-missile. (B-3) (W)

^x In 1974 sloten Brezhnev en Ford een voorlopige overeenkomst bij Vladivostok welke voorzag in een kwantitatieve beperking van de strategische wapengroei. Deze overeenkomst loopt op 3 okt. a.s. af en dient vervangen te worden door een definitieve overeenkomst waar de VS en de SU over onderhandelen.

Commentaar: Zoals bekend heeft de Sovjet-Unie de Amerikaanse voorstellen onaanvaardbaar genoemd en de VS ervan beschuldigd eenzijdig voordeel te willen trekken uit het SALT-overleg.

Bovendien legt Moskou, ondanks ontkenningen van de President Carter, een band tussen Amerikaanse beschuldigingen aan het adres van de Sovjet-Unie op het punt van de mensenrechten en onderhandelingen over ontwapeningsvoorstellen.

Het "onaanvaardbaar" van de Sovjet-Unie heeft betrekking op het "comprehensive package" waarin zijn opgenomen de reducties op aantallen, het verbod van modificatie en nieuwe ontwikkelingen alsmede beperkingen t.a.v. de Backfire en de cruise missiles. Het tweede voorstel van Vance, het zgn "deferral package" is gebaseerd op het accoord van Vladivostok waarbij de controverses t.a.v. de Backfire en de cruise missile pas na het bereiken van een SALT-2 verdrag aan de orde komen. Nu zijn er aanwijzingen dat de Sovjet-Unie bereid is over het "deferral package" verder te onderhandelen, met dien verstande dat de Sovjet-Unie de Backfire niet in de onderhandelingen wenst te betrekken (niet strategisch), en het bereik van VS cruise missiles wil beperken tot 373 mijl (VS ontwikkelingstype heeft een bereik van ca. 2.000 mijl). Aangezien ook in de Sovjet-Unie grote waarde wordt gehecht aan de SALT overeenkomsten is het waarschijnlijk dat de Sovjet-Unie bereid zal zijn om op basis van dit Vladivostok akkoord tot overeenstemming met de VS te komen. Het zgn "comprehensive package" kan dan als uitgangspunt dienen voor SALT-3, waarbij aangetekend dient te worden dat van VS zijde werd toegegeven dat dit voorstel iets in het voordeel van de VS is omdat het beter aansluit bij de VS strategische programma's, dan bij die van de Sovjet-Unie.

De Sovjet bereidheid tot verder onderhandelen blijkt voorts uit het feit dat de VS en de Sovjet-Unie de instelling van acht studie groepen voor de volgende onderwerpen overeen zijn gekomen:

- (1) het afzien van het ontwikkelen van een vermogen om waarnemings satellieten te vernietigen;
- (2) het bespreken van de voorwaarden voor een algeheel testverbod (CTB) waarbij de Sovjets ook gevraagd is mede te werken aan een verbod op het testen van kernexplosies voor vreedzame doeleinden;
- (3) het bespreken van voorwaarden voor demilitarisering van de Indische Oceaan of vermindering van de militante inspanning in dat gebied;

- (4) bespreking van de voorwaarden voor notificatie vooraf van proeflancering van alle rakettypen;
- (5) het zoeken naar een weg voor alomvattende conventionele wapenbeheersing t.a.v. derde landen, i.h.b. ontwikkelingslanden;
- (6) bespreking van een gezamenlijke bijdrage aan de niet-verspreiding van kernwapens met behoud van de toegang van landen tot electriciteitsproductie via kernbrandstof;
- (7) het afzien van vermogens voor radiologische en chemische oorlogvoering (voorstel Sovjet-Unie);
- (8) het wederzijds afzien van grote inspanningen op het gebied van de civiele verdediging.

(B-2) (Gr)

d. Veranderingen in de dienstplichtwet

De Sovjet-Unie heeft een aantal wijzigingen aangebracht in de uit 1967 daterende dienstplicht-wet. Deze wijzigingen kunnen van wezenlijke invloed zijn op het aantal personen dat voor militaire dienstplicht in aanmerking komt.

De wijzigingen houden o.a. in:

- Verlenging van de dienstdtijd voor dienstplichtiger met een hogere opleiding. Zo zullen afgestudeerden van universiteiten of TH's die geen reserve officier worden, in het vervolg 18 maanden i.p.v. 1 jaar moeten dienen wanneer zij bij de landstrijdkrachten of bij de grenstroepen worden ingedeeld. De dienstdtijd voor deze categorie bij veiligheidstroepen of marine, zal ook worden verlengd.
- De pré-militaire training voor specialisten wordt in sommige gevallen verlengd en verplicht gesteld (b.v. voor vrachtwagen chauffeurs)
- Generaals van de landstrijdkrachten, maarschalken en admiraals kunnen nu ook na hun zestigste nog actief dienen. Tot nu toe gold dit slechts voor maarschalken van de Sovjet-Unie.
- Dienstplichtigen die voor militaire dienst in "afgelegen gebieden" moeten opkomen, kunnen nu een maand eerder worden opgeroepen.

Commentaar: Eén van de redenen voor de bovengenoemde wetswijzigingen wordt waarschijnlijk gevormd door de toenemende modernisering van de Sovjet strijdkrachten.

Dit betekent dat onderhoud en operationeel houden van het materieel steeds hogere eisen stellen aan het opleidingsniveau van het personeel. Lange-re dienstdtijd voorziet dan in een langere trainingsperiode, zonder dat de "parate-periode" wordt ingekort.

stgeheim 3. DDR

a. Vriendschapsverdragen

De DDR streeft momenteel naar vernieuwing van haar vriendschapsverdragen met de andere WP-landen.

In maart ondertekende partijleider Honecker een nieuw vriendschapsverdrag met Hongarije. Voorts zijn er aanwijzingen dat Polen een nieuw vriendschapsverdrag met de DDR zal sluiten gedurende Giereks bezoek aan de DDR in mei a.s.

In deze nieuwe vriendschapsverdragen wordt de onafhankelijkheid van de DDR en de onschendbaarheid van haar grenzen benadrukt. Waarschijnlijk zal de DDR binnenkort ook nieuwe verdragen sluiten met Tsjechoslowakije, Bulgarije en Roemenië. De DDR heeft reeds een dergelijk verdrag gesloten met de Sovjet-Unie.

(B-3) (R)

Hoofdstuk B: EconomieIdentieel 1. CEMAa. Lidstaten betalen hogere prijzen voor energie

De prijsverhoging op de wereldmarkt voor energie in 1973/1974 had in eerste instantie weinig betekenis voor de CEMA-lidstaten. Tot eind 1974 werden de inter-blok handelsprijzen binnen CEMA namelijk slechts eens in de vijf jaar herzien. Aangezien het verschil tussen de wereldmarkt prijzen en de inter-blok prijzen voor grondstoffen in 1974 zeer groot werd besloten de CEMA-lidstaten om de inter-blok prijzen jaarlijks te gaan herzien. Ten gevolge van deze herziening verdubbelde de Sovjet-Unie begin 1975 haar exportprijzen voor energie bijna. Dit betekende dat de kleinere CEMA-lidstaten door deze drastische verhoging van de olieprijsen gedwongen werden import beperkingen door te voeren. In de periode 1977-1979 kan verwacht worden dat deze olieprijsen met 20 à 30 percent zullen stijgen.

De export-prijzen binnen CEMA worden vastgesteld op basis van de gemiddelde wereldmarktprijzen in de voorgaande vijf jaar. Van dit systeem werd alleen in 1975 afgeweken toen een periode van drie jaar (1972-1974) als uitgangspunt werd genomen. In 1975 paste de Sovjet-Unie haar export-prijzen voor energie gedeeltelijk bij de wereldmarkt aan.

De Sovjet handelsstatistieken tonen aan dat in 1975 de energie export prijs naar de zes Oosteuropese CEMA-lidstaten met gemiddeld 90 percent werd verhoogd, namelijk: olie, antraciet en cokes met $\pm$ 90 percent; aardgas met $\pm$ 60 percent en kolen met $\pm$ 120 percent. Opvallend is echter dat de Sovjet olie-export prijzen volgens deze statistieken van land tot land verschillen:

Sovjet export prijzen voor olie¹⁾ en aardgas in 1975

<u>Land</u>	<u>Olie</u>	<u>Aardgas</u>	<u>Percentuele verandering 1974</u>	
	TR/t ²⁾	TR/100 Nm ³	Olie	Aardgas
DDR	28,20	15,10	50	0
Polen	39,50	28,00	92	102
Tsjechoslowakije	30,05	25,50	89	67
Hongarije	41,00	29,80	96	-
Bulgarije	34,25	29,40	126	94

1) Inclusief olieproducten

2) Transfer Roebel per ton

Bron: USSR foreign trade 1975

Tsjechoslowakije en de DDR nemen dus duidelijk een bevoorrechte positie in. Slechts een gering deel van dit prijsverschil kan verklaard worden door structurele oorzaken, namelijk het aandeel van de duurdere olieproducten in de totale invoer. ^x

Na de verdubbeling van de Sovjet exportprijzen voor energie in 1975 hebben in 1976 waarschijnlijk geen grote prijsverhogingen plaatsgevonden gezien de ontwikkeling op de wereldmarkt in de periode 1971-1975.

In de periode 1977-1980 zullen de inter-blok prijzen echter drastisch moeten stijgen:

Projectie van Sovjet aard-olie prijs voor export naar CEMA-landen 1971-1980 (verondersteld wordt een jaarlijkse verhoging van de wereldmarktprijs met 10% sinds 1977):

^x Het DDR blad "Deutsche Aussenpolitik" vermeldde echter een prijs van 35 TR per ton voor 1975, terwijl Tsjechoslowaakse functionarissen ook een dergelijke prijs noemden.

Jaar	Wereldmarkt ¹⁾ US \$ per barrel	Wereldmarkt TR per ton ²⁾	CEMA prijs TR per ton ³⁾	% verandering
1971	2,21	14,67	13,60	- 11
1972	2,48	15,18	15,60	15
1973	3,30	18,28	16,00	3
1974	11,58	64,86	18,10	13
1975	10,72	56,90	32,80 ⁴⁾	87 ⁵⁾
1976	11,51	63,60	34,00	4
1977	12,66	70,00	43,80	29
1978	13,93	77,00	54,70	25
1979	15,32	84,00	66,50	22
1980	16,85	93,20	70,40	6

1) Arabian light, ex Ras Tanura (Persian Gulf), API weight 34.

2) 1 ton = 7,32 barrels. 1 US\$ = 0,90 TR (1971); = 0,83 TR (1972);
= 0,75 TR (1973); = 0,76 TR (1974); = 0,72 TR (1975); 0,75 TR (1975 e.v.)

3) Geschat voor 1975. Prijs 1975 gebaseerd op wereldmarktprijs 1972-1974;
1976 tot 1980 gebaseerd op gemiddelde wereldmarkt prijs in voorgaande
5 jaar.

4) De werkelijke prijs voor olie en olieproducten bedroeg 33,90 TR

5) Gebaseerd op reële prijzen.

Het voordeel dat de NSWP-landen hebben door het verschil in Sovjet export prijs in de wereldmarkt prijs is beperkt aangezien hun eigen exportprijzen aan hetzelfde - verdraagde - systeem onderhevig zijn.

In tegenstelling tot de EEG, die voor 60 percent van haar energiebehoefte van het buitenland afhankelijk is, produceert het WP als geheel voldoende energie om in eigen behoefte te kunnen voorzien. In de laatste paar jaar is er zelfs sprake van een exportsurplus van ongeveer 6% (van de totale consumptie) hetgeen in 1975 neerkwam op ongeveer 100 miljoen TKE (ton kolen equivalent).

De Sovjet-Unie en Polen zijn echter de enige netto-exporteurs van energie. De overige vijf WP-landen zijn, en worden, in toenemende mate

afhankelijk van invoer. In de periode 1970-1975 nam het aandeel van de invoer in de totale energieconsumptie in deze landen toe van 20 tot 30 percent.

De centraal-europese WP-landen dekken hun energie-behoefte voornamelijk d.m.v. kolen; de zuidoostelijk europese WP-landen voornamelijk d.m.v. aardolie en aardgas.

De afhankelijkheid van invoer zal in de toekomst ook blijven bestaan, en zelfs toenemen. In de periode 1970-1975 nam de binnenlandse productie met slechts 1,2 percent per jaar toe, terwijl de energieconsumptie met 3,6 percent per jaar steeg.

De NSWP landen overbrugden dit tekort voornamelijk door invoer van olie en aardgas uit de Sovjet-Unie. Roemenië is een uitzondering. De eigen olieproductie van dit land stagneert momenteel (15 miljoen ton per jaar) terwijl de invoer van olie van buiten het WP toeneemt (in 1975 5 miljoen ton).

De NSWP-landen trachten die hogere invoer prijzen op te vangen door bespreking van hun import en door vermindering van het aandeel van olie en aardgas in hun totale energieconsumptie.

Dit aandeel nam in de eerste drie jaar van de zeventiger jaren met 7 percent toe; in de volgende twee jaar echter met minder dan 2 percent.

Het aandeel van de invoer bedroeg in de kleinere NSWP-landen in 1975 slechts 18 percent van de totale energie consumptie, waarbij grote regionale verschillen zich voordoen (Bulgarije bijv. 74 percent).

De hogere energie prijzen hebben een zeer grote, nadelige, invloed op de handelsbalans van de NSWP-landen uitgeoefend.

In 1973 importeerden de NSWP-landen 128 miljoen TKE voor 1,9 miljard TR. In 1975 moesten zij 4,6 miljard TR (+ 142%) betalen voor nog net geen 150 miljoen TKE (+ 16%).

Dat verschil moest gedekt worden door verhoogde export en betekende dus een aanslag op de binnenlandse consumptie.

De NSWP-landen konden de hogere inter-blok prijzen voor energie deels opvangen door verhoging van hun eigen export prijzen (in 1975 met ongeveer 20 à 30 percent). (Zie Bijlage I).

Door de aanpassing van de inter-blok handelsprijzen zag de Sovjet-Unie haar inkomsten aanzienlijk stijgen. Zo steeg het bedrag dat de Sovjet-Unie ontving voor haar energie export naar de NSWP-landen van

1,5 miljard tot 3,2 miljard TR, waarvan ongeveer 1,4 miljard te danken was aan hogere exportprijzen (= ongeveer de waarde van de totale Sovjet import uit Hongarije in 1975).

In 1973 maakten de energie export verdiensten iets minder dan 20 percent uit van de totale Sovjet uitvoer. In 1975 was dit 31 percent, hetgeen de relatief belangrijkere rol aangeeft van energie voor de Sovjet handelsbalans. Binnen het WP is dit aandeel van de Sovjet energie-export 25 percent, en naar landen buiten het WP 40 percent.

De Sovjet-Unie exporteert ongeveer evenveel energie naar de NSWP-landen als naar niet-WP landen ($\pm$ 120 miljoen TKE elk).

De Sovjet energie-export is voor de NSWP-landen van vitaal belang (uitgezonderd Roemenië dat enkel kleine hoeveelheden kolen uit de Sovjet-Unie importeert). Bulgarije is het meest afhankelijk van de Sovjet-Unie (ruim twee-derde van totale vraag), gevolgd door Tsjechoslowakije, Hongarije en de DDR (zie Bijlage II).

Hoewel de Sovjet inkomsten dus aanzienlijk zijn toegenomen, doet de Sovjet-Unie hoe langer hoe vaker een beroep op de NSWP-landen om te participeren in investeringen in de energie sector.

Het belangrijkste gezamenlijke project is de bouw van een 2.750 km lange gas-pijpleiding van Orenburg naar de Sovjet-Tsjechoslowaakse grens. De Sovjet-Unie zal de NSWP-landen in de vorm van aardgas terugbetalen voor hun investeringen in dit project. Polen, de DDR, Tsjechoslowakije, Bulgarije en Hongarije zullen in de periode 1980-1990 ieder 2,8 miljard Nm³ aardgas ontvangen, Roemenië 1,5 miljard Nm³.

De NSWP-participatie bestaat voornamelijk uit de levering van pijpsegmenten, machines en arbeid (in 1976: $\pm$ 12.000 man).

Bovendien nemen Polen, Tsjechoslowakije, de DDR, Hongarije en Bulgarije nog deel aan de exploitatie van olie reserves in de Sovjet-Unie.

De Sovjet energie-export naar de NSWP-landen zal in de periode 1976-1980 langzamer stijgen ($\pm$ 7,5% p.j.) dan in 1971-1975. ($\pm$ 10% p.j.).

Deze jaarlijkse stijging is echter nog steeds hoger dan de te verwachten toename in de energie consumptie zodat de afhankelijkheid van de NSWP-landen van de Sovjet energie export waarschijnlijk zal worden vergroot:

Sovjet olie- en aardgasexport naar de NSWP-landen

Land	Olie ¹⁾ (miljoen ton) ²⁾			Aardgas (miljard Nm ³) ²⁾		
	1970	1975	1980	1970	1975	1980
DDR	9,3	15,0	19,5	-	3,3	5,0
Polen	8,6	13,3	17,4	1,0	2,5	5,0
Tsl	10,5	16,0	18,0	1,3	3,7	5,5
Hongarije	4,8	7,5	9,1	-	0,6	3,8
Roemenië	-	-	-	-	-	1,5
Bulgarije	7,1	11,6	16,0	-	1,2	4,0
CBMA	40,3	63,4	80,0	2,3	11,3	24,8

1) inclusief olieproducten

2) geschat

De Sovjet olie export naar de NSWP-landen zal in 1976-1980 ongeveer half zo snel stijgen als in 1971-1975 (9,5% p.j.) maar dit wordt ruim gecompenseerd door de sterke stijging van de aardgas export in 1976-1980 ($\pm$ 17% p.j.).

Naast hun import uit de Sovjet-Unie zullen Hongarije en de DDR nog 5 miljoen ton aardolie elk uit de OPEC-landen invoeren via de Adria-pijpleiding.

Gezien de grote tekorten die de NSWP-landen hebben op hun handelsbalans met het Westen, is het zeer onwaarschijnlijk dat zij ook in de toekomst in grote mate afhankelijk zullen blijven van de Sovjet-Unie voor wat betreft hun energievoorziening.

M.a.w. de Sovjet-Unie behoudt haar dominante economische positie binnen het WP en zal deze positie ook in de toekomst als politiek pressiemiddel kunnen hanteren.

dentieel 2. Roemenië: hulp van Sovjet Unie

De Sovjet-Unie zal Roemenië constructiemateriaal en uitrusting leveren ter waarde van 13 miljoen US\$ als hulp bij de wederopbouw die noodzakelijk is na de aardbeving in maart jl.

(B-3) (R)

Commentaar: De Sovjet hulp is door deze toezegging groter dan de totale westerse hulp aan Roemenië.

Het nuttig effect van deze hulp zal voornamelijk afhangen van het feit of de Sovjet-Unie in staat is het materieel tijdig te leveren.

Door de Roemeense media werd veel aandacht geschonken aan deze Sovjet geste, hetgeen past in het kader van de verbeterde betrekkingen tussen de beide landen sinds de zomer van 1976.

WP energie situatie ¹⁾ 1970 - 1975:

Land	<u>Import ²⁾ als %</u>			<u>Aandeel van olie ³⁾ en aardgas</u>		
	<u>binnenlands verbruik</u>			<u>in het binnenlandse verbruik</u>		
	<u>1970</u>	<u>1973</u>	<u>1975</u>	<u>1970</u>	<u>1973</u>	<u>1975</u>
DDR	21,2	27,4	28,7	13,8	22,5	25,9
Polen	- 11,0	-8,6	-6,6	16,8	21,1	21,8
Ts1	18,6	25,9	28,5	22,8	29,5	31,7
Hongarije	29,5	34,2	40,7	33,6	52,2	57,9
Roemenië	- 1,9	4,1	3,8	78,9	78,4	78,5
Bulgarije	65,8	71,8	74,0	48,7	51,8	59,2
NSWP	11,4	16,5	18,2	30,1	36,6	38,3
Sovjet-Unie	- 15,0	- 13,8	- 15,7	60,9	64,2	66,1
WP	- 7,2	- 5,1	- 6,2	51,8	56,2	58,4

1) exclusief electriciteit en uranium

2) netto import; export

3) inclusief olieproducten

Energie-export ¹⁾ WP-landen in 1975 (miljoen TKE ²⁾)

Exportierend land ³⁾	DDR	Polen	Tsl	Hongarije	Roemenië	Bulgarije	NSWP	USSR	WP	Rest	Totaal
USSR	29,4	22,9	29,7	12,5	1,4	22,9	118,8	-	118,8	115,5	234,3
Polen	2,4	-	1,9	0,9	0,7	0,3	6,2	8,8	15,0	22,1	37,1
Tsl	1,8	-	-	0,8	1,1	-	3,7	-	3,7	3,3	7,0
WP	33,6	22,9	32,3	14,4	3,2	23,2	129,6	9,6	139,2	151,3	290,5
Rest v.d. wereld ⁴⁾	3,8	4,5	1,4	2,6	7,3	1,8	21,4	25,6	47,0	-	-
Totaal	37,4	27,4	33,7	7,0	10,5	25,0	151,0	35,2	186,2	-	-
Aandeel USSR in percenten											
Totale import = 100	78,6	83,6	88,1	73,5	13,3	91,6	78,7	-	63,8	-	-
Binnenl. consumptie= 100	26,8	15,6	32,5	33,5	1,8	69,8	29,9	-	6,7	-	-

1) ligniet, kolen (incl. antraciet), cokes, olie (incl. olieproducten) en aardgas

2) Eenheden kolen equivalent; factoren voor: ligniet 0,3; kolen 0,8; cokes 0,95; olie en olie-producten 1,43; aardgas 1,19.

3) Gegevens ontleend aan statistieken exporterende landen

4) Gegevens ontleend aan statistieken importerende landen

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Algemeen

Zoals gebruikelijk kwam er bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in maart/april een einde aan de lopende opleidingsperiode en werd een aanvang gemaakt met de voorjaarspersoneelwisseling. In Tsjechoslowakije en Polen is deze inmiddels voltooid en vindt basisopleiding plaats.

De luchtbrug t.b.v. de rotatie bij de Sovjet Groepen van Strijdkrachten startte op 24 april, één week vroeger dan te doen gebruikelijk.

Bij de NVA vindt de rotatie begin mei plaats, in dezelfde periode waarin naar verwachting een omvangrijke (landelijke) mobilisatieoefening zal worden gehouden.

Het samenvallen van troepenrotatie en mobilisatieoefening kan een versterking van het Warschaupakt potentieel in de DDR ten gevolge hebben.

b. Warschaupakt(1) Warschaupakt stafoefening in Tsjechoslowakije/Hongarije

Van 9(?) - 29 maart vond een, het gehele grondgebied van Tsjechoslowakije en Hongarije omvattende Warschaupakt Commandostafoefening met beperkte troependeelname plaats. Deze oefening, "SOJUZ '77", werd geleid door de Opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten, MSU Kulikov. Er werd aan deelgenomen door staven en eenheden van de TsGV en mogelijk van de YuGV, door staven en eenheden van de Tsjechoslowaakse strijdkrachten en door Hongaarse stafelementen. Uitgangssituatie en verloop van de oefening werden niet geheel duidelijk (uit Tsjechoslowaakse kringen werd vernomen dat deze hetzelfde zouden zijn als tijdens "SCHILD '76"). Wel bleek, althans in Tsjechoslowakije, het gesimuleerde oefengebeuren zich in westelijke richting te verplaatsen tot op het grondgebied van de BRD. Ook werd kernwapeninzet gesimuleerd.

Volgens één melding werd ook van de zijde van de Oostduitse en Poolse strijdkrachten deelgenomen. Bevestiging hiervan kon niet worden verkregen.

Volgens de Oosteuropese pers werd aan "SOJUZ '77" ook deelgenomen door de Staf van de Verenigde Strijdkrachten.

Mocht WP-Opperbevelhebber, MSU Kulikov, de oefening hebben geleid met behulp van deze staf, dan kan dit wederom een aanwijzing zijn dat deze staf niet slechts een coördinerende taak heeft, doch eveneens een operationele rol is toebedeeld.

c. Sovjet-Unie

(1) Oefening in MD-Odessa

De door de Sovjet-Unie geheel volgens de richtlijnen van de Slotakte van Helsinki vooraf aangekondigde oefening in MD-Odessa, vond plaats van 31 maart tot 5 april.

Het oefeningsgebied omvatte het gebied Odessa - Kishinev - Nikolayev.

Aan de oefening werd deelgenomen door elementen van vier divisies, inclusief één luchtlandingsdivisie, gesteund door zee- en luchtmacht.

Het totaal aantal deelnemers ging waarschijnlijk het opgegeven aantal van 25.000 nauwelijks te boven.

Zonder dat een eventueel verloop van deze oefening kon worden vastgesteld, werd wel duidelijk dat het overwinnen van waterhindernissen en lucht- en amfibische landingen deel uitmaakten van het geheel.

In tegenstelling tot de twee eerder door de Sovjet-Unie aangekondigde oefeningen (KAUKASUS en SEVER), werden ditmaal geen waarnemers uitgenodigd.

Dat deze oefening mede bedoeld zou zijn om pressie uit te oefenen op Roemenië, zoals van bepaalde zijde wordt gesuggereerd, wordt dezerzijds onwaarschijnlijk geacht.

d. DDR

(1) Tijdelijk Verboden Gebieden

Gedurende maart/april werden in de DDR de Tijdelijk Verboden Gebieden 3 t/m 6/77 ingesteld. Voor de globale ligging en

perioden van restrictie, zie blz. 22 t/m 25.

Bijzondere activiteiten vonden niet plaats.

(2) GSVG

(a) Gezamenlijke oefening van land- en luchtstrijdkrachten

In de periode 21 - 27 april vond op de oefenterreinen Letzlingerheide en Altengrabow een gezamenlijke oefening plaats van GSVG- land- en luchtstrijdkrachten.

Van de zijde van de landstrijdkrachten werd deelgenomen door elementen van 10 Gde Tkdiv en 47 Gde Tkdiv, beiden van 3 Stootlr, gesteund door één brigade van 34 Artdiv/ GSVG en luchtstrijdkrachten.

Meerdere waarnemingen duiden erop dat de leiding berustte bij St-GSVG.

Het scenario omvatte o.m. een rivierovergang, in het kader waarvan troepen d.m.v. helikopters werden ingezet.

2. Sterktecijfers

a. Aantallen Warschaupakt divisies

Naar wordt aangenomen heeft het Warschaupakt thans 229 divisies tot zijn beschikking, waarvan 172 Sovjet en 55 niet-Sovjet (DDR: 6 divs, Polen: 15 divs, Tsjechoslowakije: 10 divs, Hongarije: 6 divs, Roemenië 10 divs en Bulgarije: 8 divs.

Daarnaast beschikken de NSWP-landen nog over 17 zelfstandige brigades/regimenten).

Van de 172 Sovjet divisies zijn er 128 ten Westen van de Ural gelegd en 44 in het Aziatische deel van de Sovjet-Unie.

Bovendien zijn er aanwijzingen dat de Sovjet-Unie nog 21-26 divisies kunnen mobiliseren. Deze divisies zijn uitgerust met het benodigde materieel echter met weinig personeel voor administratie, onderhoud en bewaking.

De NSWP landstrijdkrachten kunnen 12-15 divisies mobiliseren. Over het algemeen zijn deze divisies met minder materieel uitgerust dan de standaard-divisies.

3. Personalialiaa. DDR(1) NVA

Begin '77 werd de commandant 3 Leger (MD III), ltgen Handke, opgevolgd door genmaj Skerra.

Commentaar: Ltgen Handke was vanaf eind '73 commandant van 3 Leger (MD III).

Zijn nieuwe functie is (nog) niet bekend.

Genmaj Skerra, 47 jaar, was plv chef van de Hoofdstaf en tevens Hoofd afd. operatiën.

Tengevolge van zijn nieuwe functie zal hij tot luitenant-generaal worden bevorderd.

b. Hongarije(1) Vervanging Hoofd Militaire Inlichtingen Dienst

Generaal Majoor Sarkozi, plaatsvervangend Chef Staf van het Hongaarse Volksleger, tevens Hoofd van de Militaire Inlichtingen Dienst, is van zijn functie ontheven.

Generaal Majoor Szucz is benoemd als nieuw Hoofd van de Militaire Inlichtingen Dienst, hij zal deze functie gaan vervullen naast zijn huidige functies van plaatsvervangend Chef Staf en Hoofd van de Afdeling Mobilisatie.

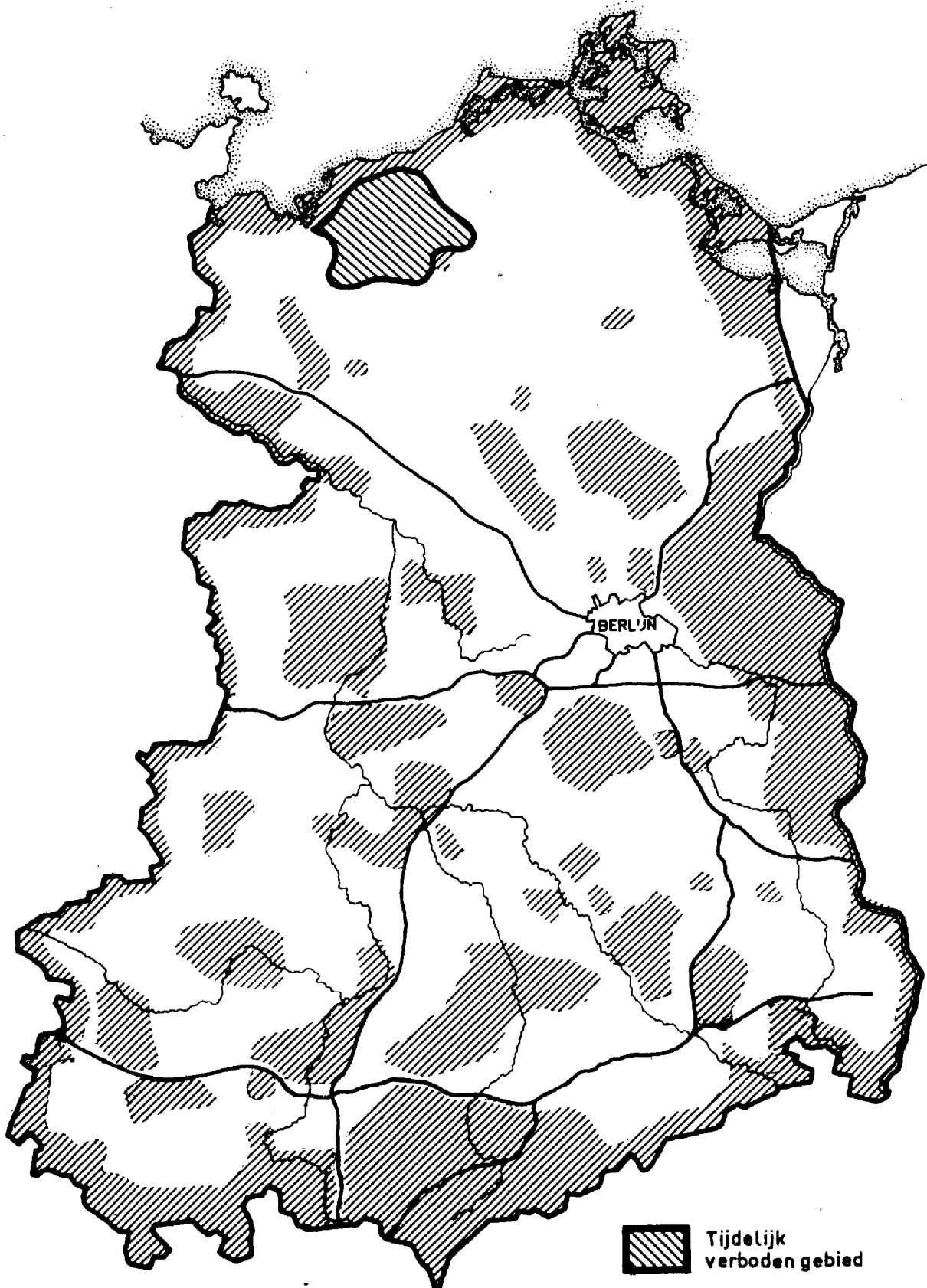
(B-2)

Commentaar: Generaal Majoor Sarkozi werd Hoofd van de Militaire Inlichtingen Dienst in 1962, waarbij hij Generaal Majoor Szucz opvolgde.

Generaal Majoor Szucz die van 1958 tot 1962 reeds Hoofd van de Militaire Inlichtingen Dienst was volgt nu in feite weer zijn opvolger op.

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 3 / 77

020001 a — 062359 a mrt

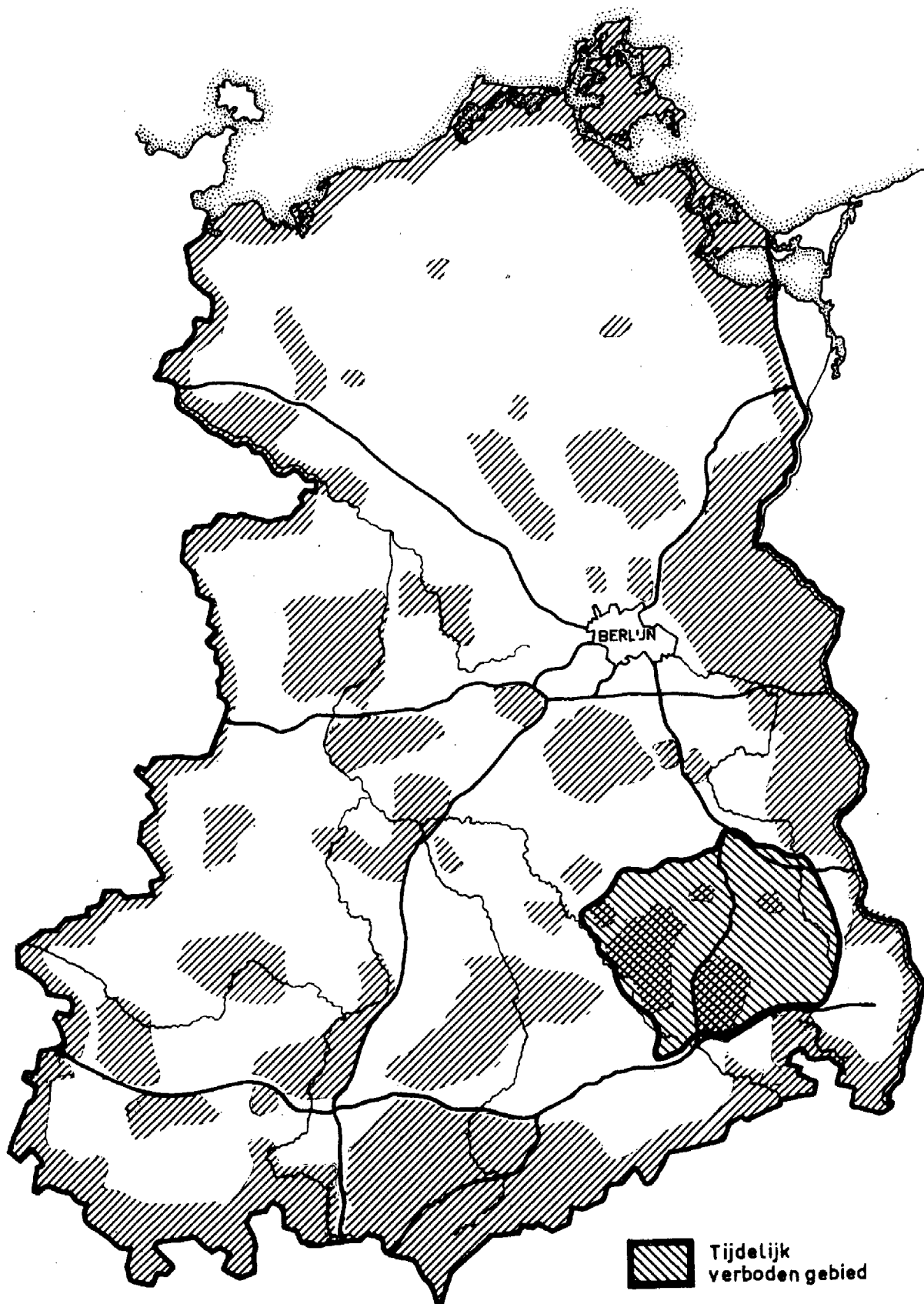

 Tijdelijk verboden gebied

 Permanent verboden gebied

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 4/77

030001 a — 102359 a mrt

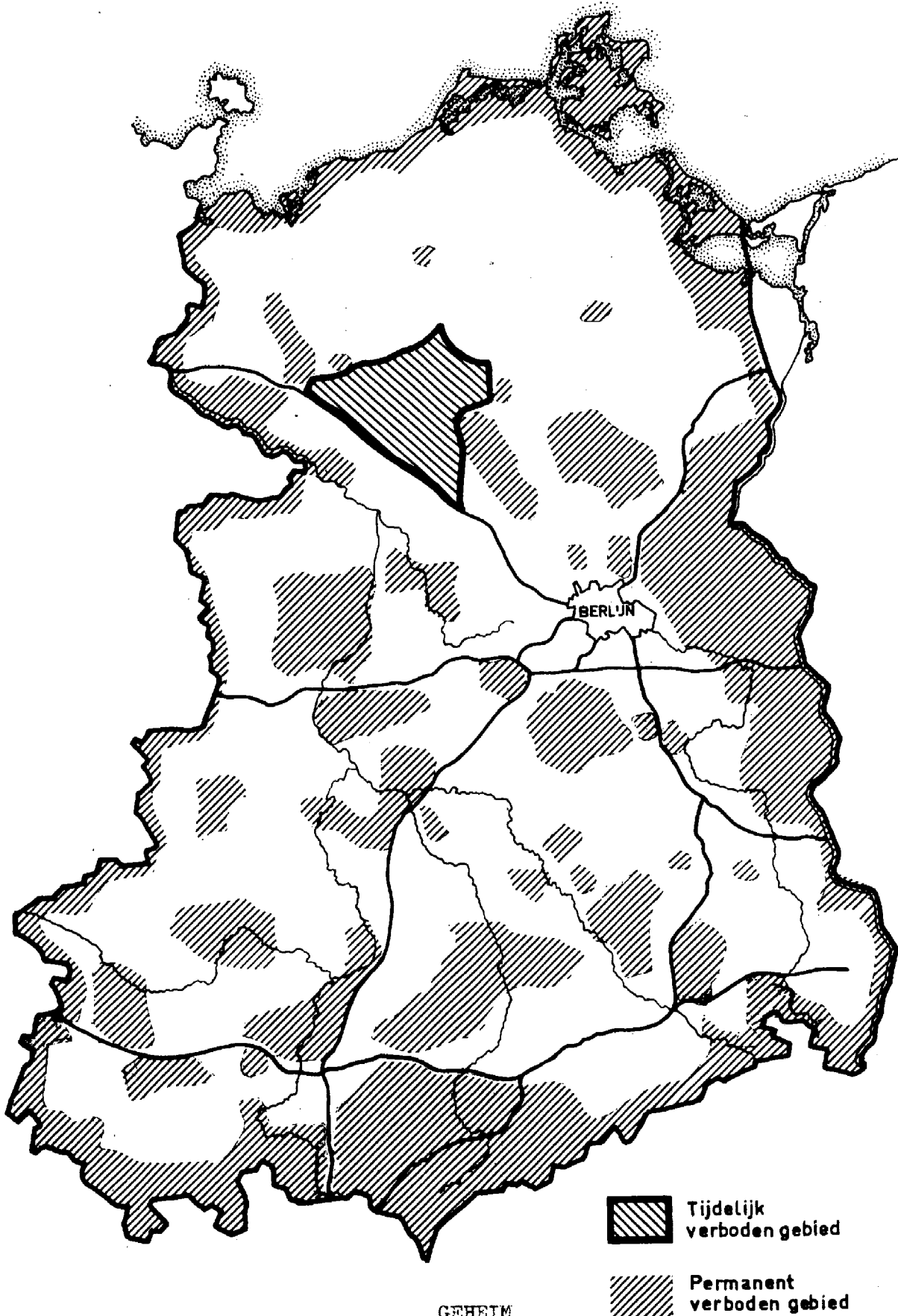

 Tijdelijk
verboden gebied

 Permanent
verboden gebied

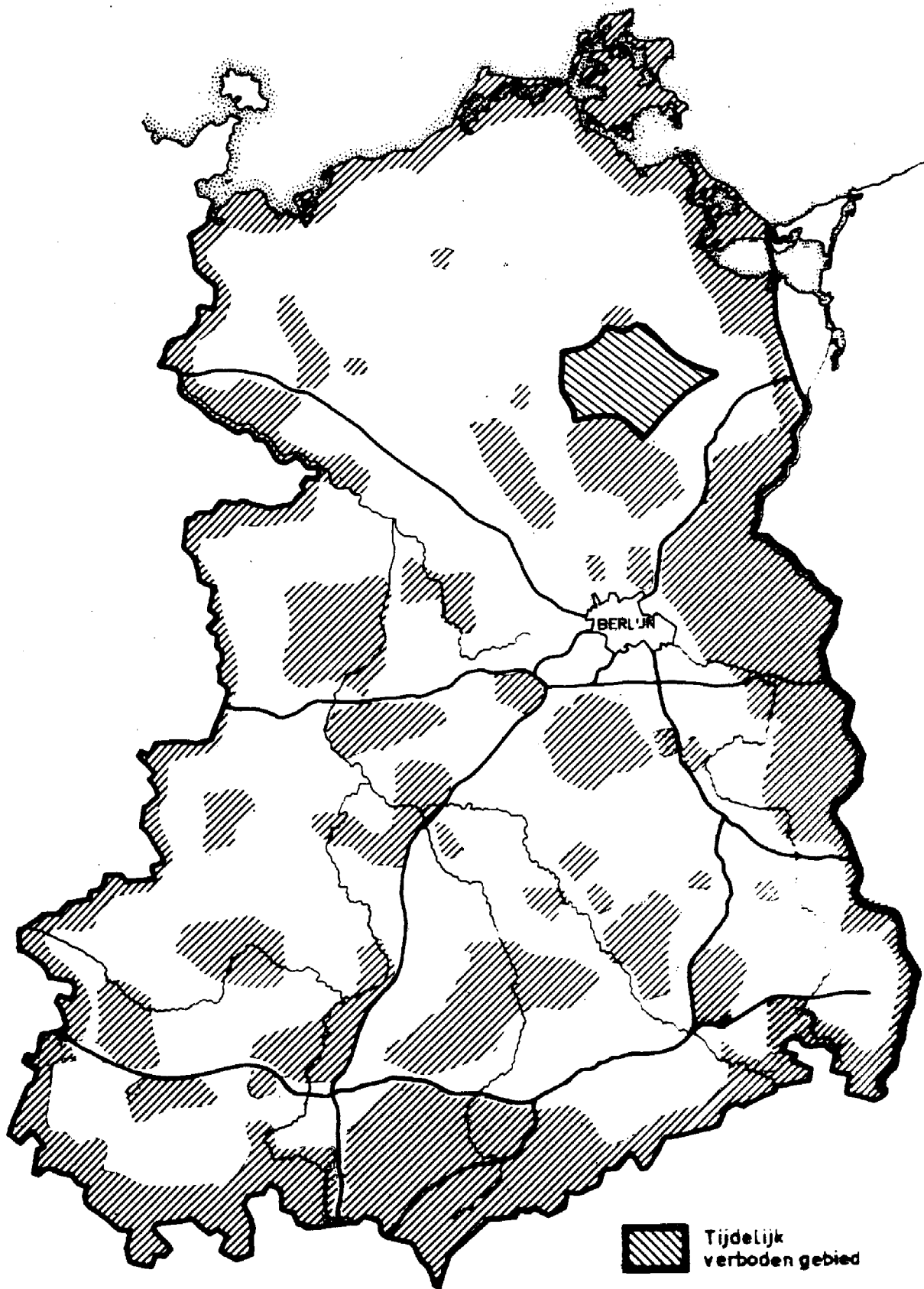
TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 5 / 77

290700 a mrt — 040700 apr

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 6/77

010700 a — 040700 a apr

 Tijdelijk
verboden gebied

 Permanent
verboden gebied

DEEL II: Midden-Oosten/Afrika1. Egyptea. Handelsakkoord met de SU

Egypte en de SU hebben een handelsakkoord voor 1977 afgesloten, dat voorziet in een toename van de handel tussen beide staten met ongeveer 200 miljoen dollar (tot 1 miljard dollar). De onderhandelingen over dit verdrag waren verschillende malen uitgesteld in verband met de verslechterde betrekkingen tussen beide landen. De laatste (23) Sovjet militaire adviseurs, die betrokken zijn bij het Egyptische MIG-23 programma, zullen na afloop van hun contract het land verlaten en niet worden vervangen.

President Sadat heeft aangekondigd, dat de SU 50 gereviseerde MIG-21 straalmotoren (van de ruim 150 die twee jaar geleden naar de SU werden overgebracht) naar Egypte zal terugzenden.

Naar verluidt zal Tsjechoslowakije 30 tanks aan Egypte leveren.

Commentaar: De politieke en economische betekenis van het handelsakkoord mag niet worden overschat. Zo is nog steeds geen overeenstemming bereikt over het vraagstuk van de Egyptische schulden aan de SU. Ook de felle Egyptische kritiek op de Sovjet politiek in Afrika geeft aan, dat er nog geen sprake is van een opmerkelijke vermindering van de spanningen tussen beide staten. Daarnaast kan nog worden opgemerkt, dat de in het verdrag vastgestelde toename van de handel voor een deel kan worden toegeschreven aan door de inflatie veroorzaakte prijsveranderingen. Het feitelijk plaatsvindende handelsverkeer kan bovendien ook in 1977 weer sterk afwijken van de in het akkoord geplande omvang.

Zo kunnen omvang en waarde van de handel gedurende het gehele jaar in overleg worden herzien. Ook heeft de SU reeds gedreigd de export naar Egypte te beperken wanneer de regering van president Sadat blijft

volharden in haar anti-Sovjet politiek. Voor Egypte zelf zou anderzijds het opvoeren van de export naar de Westerse wereld (ten koste van de uitvoer naar de SU) financieën aantrekkelijk kunnen zijn. Dit laatste zou echter het in het verdrag geplande Egyptische handelssurplus, en daarmee de (gedeeltelijke) afbetaling van de zeer omvangrijke schuld aan de SU nog verder bemoeilijken.

Ook op militair gebied wijst niets op een toenadering. Het definitieve vertrek van de Sovjet militaire adviseurs zal ongetwijfeld negatieve gevolgen hebben voor de Egyptische luchtmacht. Anderzijds is de SU klaarblijkelijk wel bereid op kleine schaal een hervatting van de militaire leveranties aan Egypte toe te staan. Men moet aannemen, dat de SU op deze wijze tracht te voorkomen dat Egypte in het Westen militair materieel zal gaan kopen en tevens tracht de Sovjet betrokkenheid bij en invloed op de politieke en militaire ontwikkelingen in het Midden-Oosten te onderstrepen.

identieel 2. Libië

a. Verhouding met Cuba

De betrekkingen tussen Libië en Egypte zijn verder verslechterd. Ook met Tunesië en Soedan staat Libië, dat in de Arabische wereld een geïsoleerde positie inneemt, op slechte voet. Daarentegen lijkt de Libische leider Khaddafi, die onlangs zijn machtspositie t.o.v. zijn militaire medebestuurders door middel van een bestuurlijke reorganisatie wist te versterken, de banden met de Communistische wereld te (willen) verstevigen. Er zijn enige aanwijzingen, dat tijdens het recente, tien-daagse bezoek van de Cubaanse premier Fidel Castro overeenstemming is bereikt over zowel culturele en economische als militaire samenwerking tussen beide staten.

Commentaar: Het mag niet worden uitgesloten, dat in het kader van de militaire samenwerking Cubaans militair personeel in Libië zal worden gestationeerd. De (pers) berichten,

dat in ruil voor Libische financiële hulp aan het Castro-bewind 5.000 à 7.000 Cubanen zullen worden ingeschakeld bij de training van de Libische strijdkrachten in het gebruik van de door de SU geleverde wapensystemen, kunnen echter (nog) niet worden bevestigd. Wel moet worden vastgesteld, dat een dergelijke ontwikkeling voor beide regeringsleiders aantrekkelijke politieke gevolgen zou kunnen hebben. Op deze wijze zou immers de directe afhankelijkheid van de SU op economisch (Cuba) en militair gebied (Libië) kunnen worden beperkt. Met betrekking tot de militaire samenwerking tussen Libië en de SU kan nog worden opgemerkt dat, in tegenstelling tot andere berichten deze nog niet heeft geleid tot de levering van T-72 tanks. Ook zijn er geen aanwijzingen, dat de Sovjet vloot in de Middellandse Zee het gebruik is toegestaan van Libische havenfaciliteiten.

identieel 3. Syrië

a. Verhouding met SU

President Assad brengt momenteel een bezoek aan de Sovjet-Unie. Dit is het eerste top-overleg tussen beide staten sinds het bezoek van premier Kosygin aan Damascus in juni '76. De Sovjet-Syrische betrekkingen zijn het afgelopen jaar sterk verslechterd als gevolg van het Syrische ingrijpen in de Libanese burgeroorlog. Sindsdien heeft de SU de wapenleveranties aan Syrië beperkt. Er werden, voorzover bekend, ook geen nieuwe overeenkomsten afgesloten. Bovendien zijn er sterke aanwijzingen, dat sinds juni '76 het aantal militaire adviseurs uit WP-landen in Syrië is gedaald van 2.250 tot ongeveer 1.750. Tijdens het overleg zal de militaire hulpverlening van de SU aan Syrië vrijwel zeker onderwerp van gesprek zijn.

Commentaar: Het bezoek van Assad aan Moskou kan leiden tot een verbetering van de betrekkingen en nieuwe, omvangrijke wapenleveranties.

Hierdoor zou het aantal militaire adviseurs uit het

WP weer kunnen toenemen, aangezien de huidige daling waarschijnlijk voor een deel kan worden toegeschreven aan het aflopen van bepaalde contracten die de aanwezigheid van deze adviseurs in Syrië vereisten. De afloop van het overleg kan tevens van invloed zijn op het gebruik door de Sovjet Middellandse Zee-vloot van de havenfaciliteiten in Tartus en Lattakia.

4. PLO

identieel

a. Bijeenkomst Nationale Raad

Van 12 tot 20 maart vond in Caïro een bijeenkomst plaats van het Palestijnse "parlement", de Palestijnse Nationale Raad. Aan de vergadering, waaraan intensief overleg met Arabische leiders (in het kader van de Afro-Arabische top-conferentie) was voorafgegaan, namen ook leden van de organisaties deel, die tot het zgn. "Verwerpingsfront" worden gerekend.

De bijeenkomst van de Raad, de eerste sinds '74, heeft niet geleid tot een fundamentele wijziging van de PLO-politiek. Het Nationale Handvest is niet veranderd. De Nationale Raad, die sterk is uitgebreid en 290 leden telt, heeft Arafat opnieuw tot president van het Uitvoerende Comité benoemd. Zowel in de Raad als in dit Comité zijn de Palestijnen, die niet tot één van de strijd-organisaties behoren, sterker vertegenwoordigd. De Raad heeft met overweldigende meerderheid een politieke verklaring goedgekeurd, waarin de hoofdlijnen van het Palestijnse beleid t.a.v. het Midden-Oosten conflict zijn vastgelegd.

In het document worden besprekingen over het Midden-Oosten vraagstuk op basis van de resolutie 242 van de Veiligheidsraad van de VN verworpen.

Daarnaast wordt het recht van de PLO om als een gelijkwaardige, onafhankelijke partij aan internationale conferenties over het Arabisch-Israëlsche conflict deel te nemen, benadrukt. De PLO zal volgens de verklaring de strijd voor de verwezenlijking van de nationale rechten van het Palestijnse volk voortzetten. Elke regeling m.b.t. deze rechten (recht op terugkeer naar "Palestina", op zelfbeschikking en op de vestiging van een "onafhankelijke, nationale staat" op Palestijnse, "nationale grond"), die buiten

de Palestijnen om zou worden aanvaard, zal als ongeldig worden beschouwd. De verwezenlijking van deze rechten zal volgens dit politieke document geen vrede met of erkenning van Israël met zich mee brengen.

Commentaar: De door de Nationale Raad uitgegeven politieke verklaring kan gezien worden als een compromis. Zowel de gematigden o.l.v. Arafat als de "radicalen" van het "Verwerpingsfront" hebben concessies moeten doen. Hierdoor kon een scheuring binnen de PLO voorkomen worden.

Hoewel uit de formulering van het document de conclusie kan worden getrokken, dat de PLO zich niet heeft gedistantieerd van het "vredesoffensief" van de gematigde Arabische staten, is van een fundamentele matiging van de PLO-standpunten t.o.v. Israël en de Genève-conferentie geen sprake. Dit zal het internationale overleg over het Midden-Oosten vraagstuk bemoeilijken. Daardoor is de bijeenkomst van de Nationale Raad voor Egypte en Syrië, die hadden aangedrongen op een realistische, flexibele opstelling van de Palestijnse beweging, op een teleurstelling uitgelopen. Anderzijds moet worden vastgesteld, dat de naar aanleiding van het document optredende verdeeldheid binnen het "Verwerpingsfront", de positie van de onbetwiste leider van de gematigden binnen de Palestijnse beweging, Arafat, verder kan versterken.

5. Jordanië

identieel

a. Overleg met PLO

Het overleg tussen Jordanië en de PLO over een normalisering van de betrekkingen is in maart voortgezet. Tijdens de Afro-Arabische top-conferentie in Caïro vond een gesprek plaats tussen Koning Hussein en PLO-leider Arafat. De laatste werd uitgenodigd voor een bezoek aan Jordanië. Hiervoor is voorzover bekend nog geen datum vastgesteld.

Commentaar: De Jordaans-Palestijnse dialoog heeft nog niet tot concrete resultaten geleid. Diepgaande politieke tegenstellingen hebben tot dusverre een verzoening tussen beide partijen, waar vooral Egypte en Syrië in hun streven naar een eensgezinde Arabische opstelling in het (overleg over het) Midden-Oosten conflict op aandringen, verhinderd. Zo verschillen Jordanië en de PLO nog steeds ernstig van mening over de wijze waarop aan het Palestijnse streven naar een nationale, de Westelijke Jordaanoever omvattende staat tegemoet moet worden gekomen. Hussein heeft voorgesteld om na een vredesregeling de Palestijnen op de Westoever (en de PLO als "enige, wettige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk") een zekere autonomie te verlenen binnen een verenigd Jordaans Koninkrijk. Dit plan is voor de PLO onaanvaardbaar. Men erkent, dat een toekomstige Palestijnse (mini-) staat nauwe betrekkingen zou moeten onderhouden met Jordanië, maar wil tevens vasthouden aan de volledige onafhankelijkheid en soevereiniteit ervan. Het is echter niet uitgesloten, dat de Jordaanse denkbeelden over de aard van de toekomstige Jordaans-Palestijnse betrekkingen in de (nabije toekomst) vooral onder de gematigde Arabische regeringsleiders meer steun zullen krijgen.

im 6. Libanon

a. Binnenlandse toestand

Kamal Jumblatt, de Druzen-leider die aan het hoofd stond van de progressieve Socialistische partij, kwam in maart door een moord-aanslag om het leven. De moord op Jumblatt, die tijdens de Libanese burgeroorlog met zijn coalitie van linkse krachten de Palestijnen steunde in hun strijd tegen de Christenen en Syriërs, heeft niet geleid tot een grootscheepse hervatting van de strijd.

De Arabische (olie-)staten hebben een hulpprogramma voor Libanon goedgekeurd.

Volgens dit plan zal, naast humanitaire hulp, twee miljard dollar

ter beschikking worden gesteld voor de wederopbouw van het land wanneer rust en orde er zijn teruggekeerd. President Sarkis heeft, in het kader van zijn streven naar de vorming van een nieuw Libanees leger, de Chef Generale Staf, Saïd, vervangen door Khoury. Tegen de benoeming van Khoury, die, evenals de nieuwe bevelhebber van de Arabische vredesmacht, luitenant-kolonel Al-Khatib, gezien wordt als een aanhanger van president Sarkis, is door de uiterst rechtse volgelingen van de leider der (Christelijk) "Nationale Liberalen", Chamoun, tevergeefs geprotesteerd. Syrië daarentegen heeft met de benoemingen ingestemd. Het nieuw te vormen leger zal naar alle waarschijnlijkheid tot (eerste) taak krijgen de orde en rust in Zuid-Libanon te herstellen. Daar duurt de strijd tussen Christelijke en linkse/Palestijnse eenheden immers nog steeds (met tussenpozen) voort. Een eind maart begonnen offensief van de Christelijke troepen, dat er op gericht was de Palestijnen uit het grensgebied met Israël te verdrijven, is na enige aanvangssuccessen tot staan gebracht. Eenheden van Fatah en het "Verwerpingsfront" slaagden er zelfs in de Christelijke militia terug te dringen en de status quo ante te herstellen. Er zijn sterke aanwijzingen, dat het Christelijke offensief tot een Syrisch-Palestijnse toenadering heeft geleid. Zo hebben de Syriërs het aan de Palestijnen toegestaan, militair materieel en troepen naar het Zuidelijk strijdgebied over te brengen.

Commentaar: Jumblatt's dood is een ernstige tegenslag voor de linkse krachten in Libanon .

Een uiteenvallen van de linkse coalitie mag niet worden uitgesloten. Daarnaast zal de moord op de Druzenleider, de steun van de Moslems aan de Palestijnen (in hun verzet tegen een restrictieve interpretatie van de Caïro-overeenkomst) nadelig kunnen beïnvloeden. Anderzijds zou de verzwakking van "links" overeenstemming tussen de gematigde Christelijke en Moslem-leiders over de toekomstige sociaal-economische en politieke structuur van Libanon kunnen vergemakkelijken. In dit verband kan er tevens op worden gewezen, dat de rechts-radicale groepering van Chamoun, die vooral

in het Zuiden veel aanhangers heeft, de laatste tijd zowel politieke als militaire nederlagen heeft geleden. Zolang president Sarkis echter nog niet beschikt over een eigen machtsinstrument in de vorm van een nieuw Libanees leger, lijkt het uitgesloten dat grote vooruitgang zou kunnen worden geboekt t.a.v. de situatie in Zuid-Libanon en de voor de wederopbouw van het land noodzakelijke algemene regeling van het conflict tussen Christenen enerzijds en Moslems en Palestijnen anderzijds.

identieel 7. De positie van de SU in het Midden-Oosten

Partij-leider Brezhnev heeft de Sovjet betrokkenheid bij het Midden-Oosten vraagstuk onlangs onderstreept met de bekendmaking van een vredesplan. Dit voorstel van het Kremlin voorziet in een gefaseerde, Israëliische terugtrekking uit de bezette gebieden en in de vorming van internationaal gewaarborgde, gedemilitariseerde zones. Het plan, dat in sommige opzichten overeenkomsten vertoont met de onlangs bekend geworden denkbeelden van de Amerikaanse regering, is door de Arabische pers niet slecht ontvangen. Opvallend is, dat het voorstel sterker dan voorheen het belang van een goede voorbereiding van de Genève-conferentie lijkt te benadrukken.

Het Sovjet plan zal, naar verwacht, in het Sovjet overleg met de Arabische leiders een belangrijke rol gaan spelen. In dit verband lijkt de recente komst van PLO-leider Arafat en de Syrische president Assad naar Moskou niet zonder betekenis.

Sovjet-Unie - Cuba - Afrika1. Algemeen

De Castro-regering is sinds de 60er jaren actief bij de ontwikkelingen in Afrika betrokken. Zo wierp Cuba zich reeds in 1966 op als de voorvechter van een snelle dekolonisatie van de Derde Wereld, waarbij men rechtstreekse steun aan de Afrikaanse bevrijdingsbewegingen bepleitte. De hulpverlening aan de "progressieve" staten en bewegingen in Afrika bleef voorsnog echter beperkt van omvang. In de Cubaanse buitenlandse politiek kreeg Latijns-Amerika de meeste "revolutionaire" aandacht. Bovendien was de invloed van de SU op dit buitenlandse beleid toendertijd beperkt. Dit veranderde echter toen radikale politieke veranderingen in Midden- en Zuid-Amerika, vooral onder invloed van de VS uitbleven en het Castro-regime, gedwongen door ernstige economische tegenslagen, in het begin van de 70er jaren nauwere betrekkingen aanging met de SU.

Het Kremlin kreeg d.m.v. omvangrijke financiële hulp en economisch-politieke pressie een zeer sterke greep op het internationaal (vooral economisch) geïsoleerde Cuba. De laatste jaren is het Cubaanse staatsmodel dan ook steeds meer gelijkens gaan vertonen met dat van de Sovjet-Unie.

De economische en politiek-militaire afhankelijkheid van de SU heeft ook op de buitenlandse politiek van Cuba een stempel gedrukt. Hoewel het onjuist is, het Castro-bewind als willoos instrument van het Kremlin voor te stellen, kan wel worden (vast)gesteld, dat de Cubaanse regering de wereldpolitieke richtlijnen van de SU heeft moeten aanvaarden als basis voor haar politieke handelen.

De (recente) ontwikkelingen in Angola, waar de toegenomen Cubaanse betrokkenheid bij de ontwikkelingen in Afrika met steun van Moskou

in '75/'76 een voorlopig (militair) hoogtepunt bereikte, hebben dit alles overtuigend aangetoond: Het succesvolle Cubaanse ingrijpen ten gunste van de marxistische MPLA heeft het Sovjet prestige aanzienlijk vergroot, en de positie van de SU en diens radicale, Afrikaanse bondgenoten in het Zuidelijk deel van het continent ingrijpend versterkt ten koste van de VS en China. Dit stelt de Sovjet leiders in staat in de (nabije) toekomst verder dan voorheen een stempel te drukken op de ontwikkelingen in Zuidelijk Afrika.

Aangetekend moet echter worden, dat ook de huidige Cubaanse steun aan radicale Afrikaanse staten en bevrijdingsbewegingen, die in het Sovjet beleid een hogere prioriteit hebben dan Latijns-Amerika, past in het traditionele kader van het Cubaanse "anti-imperialisme". De hierboven geschetste ontwikkeling betekent dus dat de huidige rol van Cuba in Afrika vooral in het licht van de Sovjet buitenlandse politiek t.o.v. dit continent beoordeeld moet worden.

In dit verband moet voorts worden vastgesteld, dat in het Sovjet (-Cubaanse) Afrika-beleid twee "probleem-gebieden" centraal staan, nl. Zuidelijk Afrika en het Zuidelijk Rode Zee-gebied: de "Hoorn van Afrika". Dit wordt bevestigd door de recente reizen van de Sovjet president Podgorny en Fidel Castro naar Afrika.

2. Zuidelijk Afrika

a. Sovjet activiteiten

De Sovjet president Podgorny heeft een officieel bezoek gebracht aan drie zgn. "frontlijn"-staten, nl. Tanzania, Zambia en Mozambique. Deze zijn door hun (politieke en militaire) steun aan de (radicale) Afrikaanse nationalistische bewegingen nauw betrokken bij de strijd tegen de blanke minderheidsregeringen in Zuidelijk Afrika.

Met dit bezoek heeft Podgorny de Sovjet steun aan deze staten en bewegingen willen onderstrepen. Tevens waren zijn besprekingen met de betreffende regeringsleiders er op gericht, de Sovjet invloed in de regio te bevestigen/vergroten door de politieke, economische en militaire betrekkingen met deze staten te verbeteren. Dit streven werd in Mozambique met succes bekroond door de ondertekening van een verdrag van vriendschap en samenwerking.

De president van Mozambique Machel, heeft zich door het vriendschapsverdrag blijvend willen verzekeren van omvangrijke bijstand en hij is hier waarschijnlijk in geslaagd. Deze hulp wordt door zijn regering onmisbaar geacht voor de verdediging van het grondgebied van Mozambique en voor de strijd tegen de blanke minderheidsregering in Rhodesië. Het verdrag voorziet voorzover bekend niet in het beschikbaar stellen van militaire bases aan de SU. Wanneer een politieke oplossing van het Rhodesië-vraagstuk uitblijft en de (guerilla-) oorlog verder in betekenis toeneemt, lijkt het niet uitgesloten, dat de SU ook zijn positie in de overige "frontlijn"-staten (m.n. Tanzania en Zambia) zal weten te versterken.

b. Cubaanse activiteiten

Recente uitlatingen van de Cubaanse premier Fidel Castro tijdens zijn bezoek aan de "frontlijn"-staten wijzen erop, dat de steun aan deze land- en de radicale bevrijdingsorganisaties zal worden voortgezet.

Over de aard van de Cubaanse bijstand kan het volgende worden opgemerkt.

(1) Mozambique

Hoewel geen exacte cijfers bekend zijn, staat wel vast, dat enige honderden Cubanen betrokken zijn bij de training van regeringstroepen en Rhodesische guerilla-eenheden. Dit aantal zal in de toekomst mogelijk toenemen, nu in het kader van het vriendschapsverdrag met de SU een toename van de Sovjet wapenleveranties allerminst mag worden uitgesloten. In dit verband wordt reeds gesproken over de levering door de SU van SAM-7 luchtdoelraketten. Zolang de guerilla-oorlog niet escaleert, lijkt het uiterst onwaarschijnlijk dat Cuba actief aan de strijd tegen de blanke minderheidsregering in Rhodesië zal deelnemen. Er zijn tot op heden geen aanwijzingen, dat Cubaanse gevechtseenheden in de "frontlijn"-staten zijn aangekomen. Evenmin is iets bekend over een verzoek hiertoe van de betrokken presidenten. Ook Castro zelf heeft aangegeven, dat Cuba geen actieve militaire rol in de strijd tegen de regering Smith van Rhodesië ambieert. Een tweede "Angola" waar de Cubaanse strijdkrachten als "proxy army" voor de SU fungeerde, is dan ook niet te verwachten.

(2) Angola

Er zijn vooralsnog geen aanwijzingen, dat de 10.000-15.000 Cubaanse soldaten en militaire adviseurs op korte termijn het land zullen verlaten. De Cubaanse militairen spelen een belangrijke rol bij de bestrijding van de guerilla die nog steeds in verschillende delen van het land door tegenstanders van de MPLA-regering wordt gevoerd. Daarnaast zijn de Cubanen ingeschakeld bij de training van het Angolese leger en houden ze toezicht op de lucht- en zeehavens. De door het Cubaanse personeel geleverde hulp, die door de ondertekening van een Angolees-Cubaans verdrag in de zomer van 1976 werd bekrachtigd, zal naar verwachting de komende jaren worden voortgezet. Op deze wijze levert de Castro-regering een belangrijke bijdrage aan de consolidering van het bewind van president Neto.

Volgens sommige persberichten spelen Cubaanse militairen ook een belangrijke rol bij de strijd in de Zaïrische provincie Shaba. Zij zouden deel uitmaken van de strijdmacht van het Kongolese Nationale Bevrijdingsfront, FNLC, waarvan de kern wordt gevormd door enige duizenden ex-Katangese gendarmes.

Deze is begin maart Shaba, waar de Zaïrische koperproduktie geconcentreerd is, binnengevallen. Na aanvankelijk enige successen te hebben geboekt, is de invasiemacht onlangs weer uit een aantal veroverde dorpen verdreven. Het bewind van president Mobutu, waartegen de aanval van de gendarmes zich feitelijk richtte, heeft zich kunnen handhaven. Daarbij heeft de Frans-Marokkaanse militaire hulp een beslissende rol gespeeld. Dezerzijds moet echter gesteld worden dat, hoewel de Angolese president Neto zich zonder twijfel met de politieke doelstellingen van het FNLC kan verenigen, er geen aanwijzingen zijn dat Angolese en/of Cubaanse troepen rechtstreeks bij de strijd in Shaba betrokken zijn. Ook het Amerikaanse State Department heeft begin april meegedeeld over geen enkel bewijs te beschikken, dat de

Zaïrische berichten hierover zou kunnen staven.

(3) Namibië

Hoewel SWAPO-leider Nujoma heeft verklaard, dat zijn beweging wordt bijgestaan door 200 Cubaanse militaire adviseurs, lijkt de Cubaanse betrokkenheid bij het conflict in Namibië voorlopig beperkt te zullen blijven. Dit zou echter kunnen veranderen, wanneer de guerilla-activiteiten als gevolg van het uitblijven van, voor een de SWAPO aanvaardbare politieke oplossing van het Namibië-vraagstuk in betekenis gaan toenemen.

3. Het Zuidelijke Rode Zee-gebied/De "Hoorn van Afrika"

a. Sovjet activiteiten

Op de terugreis naar de SU heeft president Podgorny onverwachts nog overleg gevoerd met de Somalische president Barre. Daarbij zijn ongetwijfeld de recente ontwikkelingen in de betrekkingen tussen de SU en Ethiopië ter sprake gekomen. De Somalische president staat negatief tegenover de Sovjet-Ethiopische toenadering, die de afgelopen weken óók in (beperkte) Sovjet wapenleveranties uitdrukking heeft gekregen.

Er zijn aanwijzingen dat de Sovjet-Somalische besprekingen geen succes zijn geweest. De Sovjet leider lijkt er niet in geslaagd te zijn, de Somalische regering gerust te stellen over de Sovjet politiek t.a.v. het buurland Ethiopië. Somalië, dat de bestaande nauwe politieke, economische en militaire banden met de SU in een vriendschapsverdrag heeft vastgelegd, maakt aanspraak op een deel van het Ethiopische grondgebied en verkeert op zeer slechte voet met de huidige militaire regering van dat land. De SU daarentegen beoordeelt zowel de binnen- als de buitenlandse politiek van het radicaal-socialistische bewind van Mengistu Mariam positief. Het Sovjet standpunt over de toekomst van Afar en Issaland en over het conflict in Eritrea komt sinds kort vrijwel overeen met dat van de Ethiopische militaire leiders. De wijziging in de Sovjet politiek t.a.v. de strijd van de Eritrese afscheidingsbewegingen, die voorheen op ondubbelzinnige steun van de SU konden rekenen, hangt samen met het feit, dat

vooral de gematigde Arabische staten nu dit verzet steunen en de centrale regering haar koers in radicaal-socialistische richting gewijzigd heeft.

Wanneer de recente toenadering tussen Ethiopië en de SU ook op militair gebied tot samenwerking zou leiden, moet een verslechtering van de Sovjet-Somalische betrekkingen niet uitgesloten worden geacht.

Een volledige breuk tussen beide staten lijkt vooralsnog onwaarschijnlijk. In dit verband moet gewezen worden op de Somalische afhankelijkheid van de Sovjet wapenleveranties en civiele/militaire adviseurs.

Bovendien heeft het aan het socialisme "toegewijde" Somalië, dat strategisch gelegen is aan de toegang tot het Suez-kanaal en de "olietanker"-route naar Europa, voor de Sovjet-Unie en diens vloot in de Indische Oceaan een grote politiek-militaire betekenis.

Als gevolg van de recente ontwikkelingen lijkt Barre echter wel bereid de inter-Arabische samenwerking in de regio te versterken. Hierdoor zou het vooral door Saoedi-Arabië, financieel, gesteunde streven van Soedan, het met Moskou verbonden Somalië (en Zuid-Jemen) ertoe te bewegen zich los te maken van de Sovjet invloedssfeer en zich aan te sluiten bij een Rode Zee-alliantie van gematigde Arabisch staten, een grotere kans van slagen krijgen. Dit anti-communistische initiatief heeft reeds een eerste succes geboekt tijdens de in maart gehouden top-conferentie van de presidenten van Somalië, Zuid- en Noord-Jemen en Soedan. De door de vier staatshoofden genomen besluiten zouden niet alleen tegen het Ethiopische bewind en Israël gericht zijn, maar tevens een versterking betekenen van de rol van Saoedi-Arabië als financier van de militaire en economische (ontwikkelings-)projecten van de betrokken staten.

Een verschuiving van de allianties in het Rode Zee-gebied op langere termijn mag dan ook zeker niet worden uitgesloten. Op korte termijn valt een zelfstandiger opstelling van Somalië tegenover de SU te verwachten. Hierdoor zal het voor de SU

moeilijker worden met Ethiopië nauwere betrekkingen aan te knopen.

b. Cubaanse activiteiten

Het bezoek van premier Castro aan Ethiopië en Somalië stond in het licht van de reeds eerder besproken toenadering tussen Ethiopië en de Communistische staten. De Cubaanse leider heeft zich tijdens zijn verblijf in het Zuidelijke Rode Zee-gebied aan de volgende drie taken gewijd:

(1) verbetering van de bilaterale betrekkingen

Er zijn sterke aanwijzingen, dat Cuba en Ethiopië op militair gebied zullen gaan samenwerken. In dit verband kan niet alleen gewezen worden op het bezoek van een Cubaanse militaire delegatie o.l.v. de ex-bevelhebber van de troepen in Angola, maar ook op het feit, dat de Ethiopische leider Mengistu Mariam heeft meegedeeld in de toekomst niet de VS maar de Communistische landen om militaire hulp te zullen vragen. Gezien de zwaarwegende bezwaren van het buurland Somalië tegen Sovjet wapenleveranties aan Ethiopië, moet het niet uitgesloten worden geacht dat een belangrijk deel van de Communistische militaire bijstand via Cuba en/of Libië zal gaan lopen. Hierdoor zou voorkomen worden, dat de nauwere betrekkingen tussen Ethiopië en de Communistische wereld de Sovjet-Somalische betrekkingen te zeer gaan belasten. Mogelijk zullen ook Cubaanse adviseurs worden ingeschakeld bij de militaire opleiding van de "volksmilities".

(2) bemiddeling tussen Somalië en Ethiopië

Volgens verschillende bronnen heeft premier Castro zonder succes namens de SU bemiddeld in het conflict tussen beide staten. Hoewel Cuba goede betrekkingen onderhoudt met Somalië, waar enige honderden adviseurs betrokken zijn bij de politieke scholing van de volksmilitie en de landbouw en visserij, is Fidel Castro er niet in geslaagd president Barre te overreden zonder voorwaarden vooraf de dialoog met het buurland te openen.

(3) bijdrage aan de vorming van een alliantie van radicale Rode Zee-staten

Van een dergelijk "blok" zouden niet alleen Somalië en Ethiopië, maar ook Zuid-Jemen en het Afar en Issaland deel uit moeten maken. In een later stadium moet ook Libië zich bij dit verbond kunnen aansluiten. Aangezien een dergelijke alliantie de SU een keten van havenfaciliteiten in de Rode Zee zou kunnen verschaffen lijkt het waarschijnlijk, dat Cuba en de SU zullen blijven streven naar de totstandkoming van een dergelijk verbond. Het zou immers een krachtig tegenwicht bieden aan het anti-communistische blok, bestaande uit Egypte, Soedan en Saoedi-Arabië dat zich onlangs heeft gemanifesteerd.

4. Samenvatting en conclusie

De belangstelling van het Castro-bewind voor Afrika is sinds het begin van de 70er jaren aanzienlijk gegroeid. Dit heeft er onder meer toe geleid, dat de Cubaanse activiteiten in Afrika zowel op politiek, economisch als militair gebied beduidend zijn toegenomen. (zie bijlage) Als mogelijke oorzaken kunnen worden genoemd:

- de Cubaanse "anti-imperialistische" traditie;
- het uitblijven van radicale veranderingen in Latijns-Amerika;
- de Cubaanse economische en politiek-militaire afhankelijkheid van de SU.

Cuba speelt met name in twee Afrikaanse "probleem-gebieden" een belangrijke rol, nl. in Zuidelijk Afrika en het Zuidelijk Rode Zee-gebied/de "Hoorn van Afrika". In Zuidelijk Afrika levert Cuba actieve steun aan de strijd van de (radicale) "frontlijn"-staten en nationalistische bewegingen tegen de blanke minderheidsregering in Rhodesië (en het Zuid-Afrikaanse bestuur in Namibië). Cubaanse militaire adviseurs zijn ingeschakeld bij de opleiding van de guërilla-eenheden.

Voorzover bekend zijn er geen Cubaanse gevechtseenheden in de "frontlijn"-staten. Er is geen aanleiding om te veronderstellen, dat Cuba op korte termijn rechtstreeks aan de strijd tegen de Rhodesische regering zal gaan deelnemen. Dit kan echter veranderen,

wanneer het streven naar een politieke oplossing van het Rhodesië- en Namibië-vraagstuk op een (definitieve) mislukking uitloopt. In de "Hoorn van Afrika" bemiddelt de Castro-regering namens de SU in het conflict tussen Ethiopië en Somalië. Ook streeft zij naar de vorming van een alliantie van radicale Rode Zee-staten. Een dergelijk verbond zou de SU verzekeren van een dominerende positie in een strategisch uiterst belangrijk gebied. In het kader van de Cubaanse politiek in dit gebied lijkt een toename van de militaire bijstand van de Castro-regering aan de betrokken staten niet onwaarschijnlijk.

Verwacht mag worden, dat Cuba ook in de toekomst een actieve rol in Afrika zal spelen. Daarbij zal zonder twijfel sprake blijven van een intensieve coördinatie van de Cubaanse activiteiten met het beleid van de SU ten opzichte van Afrika.

CUBAANSE PRESENTIE IN AFRIKA

1. ANGOLA : 10.000 - 15.000 militairen/militaire adviseurs.
2. BENIN (DAHOMY) : Regering heeft o.m. Cubaanse adviseurs gevraagd, vooral voor landbouwsector (niet bekend of op dit verzoek is ingegaan).
3. EQUATORIAAL GUINEE : + 200 technici en para-militaire instructeurs.
4. GUINEA : 200 - 300 adviseurs/instructeurs.
5. GUINEE-BISSAU : Cubanen mogelijk werkzaam in visserij-sector (aantal onbekend).
6. KONGO-BRAZZAVILLE : + 1000 militairen/militaire adviseurs (voor een deel mogelijk logistieke ondersteunings-elementen t.b.v. troepen in Angola).
7. MOZAMBIQUE : + 1000 militairen/militaire adviseurs (berichten omtrent aanwezigheid van 6000 Cubanen worden d.z.z. onwaarschijnlijk geacht).
8. NAMIBIE : + 250 militaire adviseurs (t.b.v. SWAPO).
9. NIGERIA : Mogelijk Cubaanse assistentie bij reorganisatie van de suiker-industrie (naar Cubaans model).
10. SOMALIE : 200 - 400 adviseurs/militaire adviseurs (voornamelijk landbouw en visserij sector); overigens politieke scholing volksmilitie en opleiding guerillastrijders.
11. ZAIRE : Cubanen betrokken bij de acties van het Kongolese Nationale Bevrijdingsfront. In tegenstelling tot de uit Zaire zelf afkomstige meldingen wordt niet aangenomen dat sprake is van grote aantallen.
12. MADAGASKAR : Onbekend aantal Cubanen zou militaire opleiding geven aan uitgeweken Kenianen.
13. TANZANIA, ZAMBIA : Vermoedelijk adviseurs. Geen info betreffende aantallen en functie.
14. UGANDA : Aanwezigheid niet uitgesloten.

OPM.: - LIBIE niet in beschouwing genomen

DEEL III: Verre Oostenconfidentieel 1. Chinaa. Binnenlandse situatie

Premier Hua Kuo Feng heeft in een acht punten tellend programma de belangrijkste elementen aangegeven van het binnenlandse beleid van zijn regering. De partij-voorzitter benadrukte de noodzaak de strijd tegen de "bende van vier" voort te zetten. In dit verband pleitte hij tevens voor grotere discipline binnen de CP. Ideologische en organisatorische maatregelen zouden hiertoe moeten bijdragen. Uit het programma blijkt verder, dat de regering ook zal streven naar een versnelde modernisering van de strijdkrachten en een verhoging van het levenspeil van de bevolking. Daarnaast lijkt een grotere plaats te zullen worden ingeruimd voor "socialistische wedijver" op wetenschappelijk en cultureel gebied.

Commentaar: Aan de bekendmaking van dit programma is waarschijnlijk een bijeenkomst van het Centraal Comité van de CP voorafgegaan. Hoewel over de inhoud van de besprekingen verder niets bekend is gemaakt, mag worden aangenomen dat opnieuw de rehabilitatie van Teng Hsiao-ping ter sprake is gekomen. Volgens nog onbevestigde berichten zou Teng's terugkeer in de politieke leiding binnen afzienbare tijd officieel worden bekendgemaakt. De oplossing van het probleem van Teng's rehabilitatie, die nauw samenhangt met en grote gevolgen kan hebben voor de machtspositie van Hua Kuo Feng en het uiteindelijk lot van de "bende van vier", zou de weg vrijmaken voor nieuwe benoemingen op het hoogste partij- en staatsniveau. Bovendien zou hierdoor de, naar verluidt, groeiende kritiek op de besluiteloosheid van Hua cs. effectief worden tegengegaan.

De in voornoemd programma aangekondigde versnelde modernisering van de strijdkrachten lijkt door de grote economische problemen waarmee China op het ogenblik te kampen heeft, negatief te zullen worden beïnvloed.

Nadat in 1976 de politieke onrust en natuurrampen tot een sterk achterblijven van kolen- en staalproductie en een teleurstellende economische groei hadden geleid, lijkt nu de landbouw-opbrengst als gevolg van slechte weersomstandigheden (droogte) niet aan de verwachtingen te voldoen. Een zeer slechte oogst kan de Chinese leiders noodzaken de graan-invoer verder op te voeren en de beschikbare begrotingsmiddelen voor het defensie-apparaat te beperken. Een dergelijke ontwikkeling kan de noodzakelijk geachte, omvangrijke invoer van Westerse technologie en "know how" belemmeren en de verwezenlijking van de algemene doelstelling van Hua's programma, nl. de ontwikkeling van China tot een politiek, economisch en militair machtige en moderne staat, aanzienlijk vertragen.

b. Buitenlandse politiek

De Sovjet vertegenwoordiger bij de grensbesprekingen, Ilyichev, is onverrichterzake naar Moskou teruggekeerd. Het overleg tussen de SU en China heeft niets opgeleverd. In de Sovjet massa-media is de kritiek op de Chinese leiders en hun politiek weer toegenomen. Niets wijst er evenwel op, dat de Chinese regering bereid zou zijn haar aanvallen op èn verzet tegen de "sociaal imperialistische" politiek van de SU af te zwakken.

Commentaar: De recente ontwikkelingen in Zaïre, waarmee China sinds 1972 nauwe betrekkingen onderhoudt, lijken eerder een verdere verslechtering van de Sino-Sovjet relaties in te luiden. Zowel vice-premier Li Hsien-nien als de zeer invloedrijke minister van Defensie Yeh Chien-Ying hebben de SU ervan beschuldigd betrokken te zijn bij de strijd in Zaïre.

Om de val van de Zaïrische president Mobutu en nieuwe Sovjet successen in Afrika te voorkomen, heeft de Chinese leiding, naar verluidt, besloten tot een uitbreiding van de economische en militaire hulp aan Zaïre.

confidentieel 2. India

De in maart gehouden parlementsverkiezingen zijn uitgelopen op een grote nederlaag voor de regerende Congrespartij van premier Indira Gandhi. De op Moskou georiënteerde CP van India, die in verschillende deelstaten met de Congrespartij samenwerkte, ging eveneens sterk achteruit. De nieuwe regering wordt geleid door de 81-jarige Desai, die tijdens de verkiezingscampagne een coalitie van vier ideologisch sterk uiteenlopende partijen aanvoerde (de Janata-partij). Zijn kabinet kan rekenen op een zeer grote meerderheid in het parlement.

Commentaar: De regeringwisseling zal in eerste instantie vooral op het gebied van de binnenlandse politiek tot grote veranderingen leiden. Zo zullen de in het kader van de noodtoestand doorgevoerde (grond) wetswijzigingen, die door de nieuwe regeringspartijen strijdig worden geacht met de parlementaire democratie, op korte termijn worden herroepen. Naar verwacht zal echter ook het buitenlandse beleid (enigszins) worden veranderd. In dit verband is een nauwere politieke en economische samenwerking met het Westen (VS) zeker niet uitgesloten. Hoewel het kabinet zich voorstander heeft verklaard van goede, vriendschappelijke betrekkingen met de SU lijken het meer behoudende karakter van de regering en de recente uitlatingen van premier Desai de conclusie te rechtvaardigen, dat men de in het betreffende vriendschapsverdrag vastgelegde "speciale" betrekkingen tussen India en de SU niet verenigbaar acht met de nagestreefde evenwichtige politiek van het niet-gebonden India t.o.v. beide grootmachten.